

Lærerveiledning til *Andres selskap* av Jonas Sundquist

Mål med opplegget:

Å vekke elevenes interesse for skjønnlitteratur:

- ✓ gjennom at elevene utforsker tekstene
- ✓ gjennom at elevene setter ord på sin personlige leseopplevelse
- ✓ gjennom at elevene diskuterer temaer som tas opp i teksten og får innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser
- ✓ gjennom at elevene reflekterer kritisk over tekstenes påvirkningskraft og troverdighet, og opptrer etisk og reflektert i kommunikasjon med andre
- ✓ gjennom at elevene bruker skjønnlitterære tekster som inspirasjon og modell for egne tekster

Før lesing

I utdraget fra romanen *Andres selskap* møter vi Balder, Hedda og Aleksander, venner fra videregående og Oslos beste vestkant, i det de undersøker et tre lynet har slått ned i. De har ikke sett hverandre på lenge, men er nå samlet i familien til Aleksander sin gamle sommervilla på Nøtterøy. Planen er å være her ei uke, men dagene har vært langt ifra idylliske så langt. Huset har ikke strøm, det er den varmeste sommeren i manns minne, rare lyder fra hagen holder dem våkne om natta, og alle har de sine egne problemer hjemme i hovedstaden.

Forslag til klassesamtale:

- Hva kjennetegner familier med *gamle penger*? Hvordan skiller disse seg fra *nye penger*?
- Hva betyr *klassebevissthet* og *klasseprivilegier*? Hvilke *klasser* har vi i Norge?
- Hvilke fordeler og ulemper mener dere at overklassen i Norge har?
- Noen vil hevde at Norge ikke har en egen overklasse. Hva kan forsvare et slikt standpunkt? Hva er motargumentene?
- En anmelder har omtalt hovedpersonene i *Andres selskap* som «fasadenevrotikere». Hvilke assosiasjoner gir et slikt begrep dere?
- Hvilke ulike betydninger kan tittelen *Andres selskap* spille på?
- Studer omslaget til romanen. Hva forteller illustrasjonen dere om innholdet i boka? Hvilke forventninger får dere?

Underveis

- Vær oppmerksom på hvordan de tre vennene snakker med hverandre. Sier de alt de mener? Marker i teksten der du mistenker at de sier mindre eller noe annet enn det de egentlig mener. Hvordan dobbeltkommuniserer de? Hva er det de utelater eller underspiller?

- Strek under referanser eller ord dere ikke forstår. Slå dem opp underveis.

Etter lesing

I makkerpar/læringspar:

- Hvem er jeg-fortelleren? Hva får dere vite om ham i dette utdraget? Hva får dere vite om faren og moren hans?
- Hva slags medisin har han fått i begynnelsen av teksten? Hvordan påvirker det perspektivet hans?
- Hva slags sted får dere inntrykk av at Aleksanders sommervilla er? Hvilke ting inneholder huset? Hva forteller det om eierne?
- Balder påstår at det har vært «en forunderlig morgen». Opplever dere noe av det han forteller som forunderlig? Hva i så fall? Og hvorfor?
- Hvordan beskriver Balder oppholdet på Nøtterøy? Hva slags «episoder» er det han opplever? Hvilken stemning blir dere som lesere satt i? Hva tror dere forfatteren vil oppnå med beskrivelsen?
- Teksten har flere brå overganger, der fortellingen hopper framover eller bakover i tid. Hva er hensikten med disse tidshoppene tror dere?

- Balder refererer til greske tragedier og Hel i Nivlheim, mens Hedda snakker om virkelighetslitteratur og kan helt tydelig mye om kunsthistorie. Det blir også snakket om hvordan verdensrommet lukter ozon og Balder har kunnskap om giftige planter. Hvordan er kunnskapsreferansene med på å karakterisere romanpersonene?
- Hvilke andre handlinger eller samtaleemner kan sies å karakterisere dem?
- Hvordan tror dere «et klassisk Balder-anfall» arter seg? Hva kan være grunnen til at vi ikke får vite det i teksten?
- Balder forteller hvordan døden fascinerte ham tidligere. Hvorfor tror dere han omtaler dette i fortid? Hva taler for at han fortsatt er interessert i døden? Hva taler for det motsatte?
- Tror dere på Aleksanders fortelling om hvordan kunsten havnet i huset? Hva kunne en alternativ fortelling vært? Skriv den ned så dere kan lese den for resten av klassen etterpå.

Klassesamtale/grupper:

- De tre vennene holder ting skjult for hverandre. Hvorfor tror dere at de gjør det? Er det viktigere å holde fasaden når man er i et miljø med mye økonomisk og kulturell kapital? Eller kunne dette skjedd i hvilket som helst miljø? Handler det om personlighet og relasjoner? Hvilke grunner kan dere komme på?
- Det står ikke i utdraget, men Aleksander har tidligere i boka spesifikt forbudt Hedda og Balder å gå opp på loftet. Balder gjør det likevel. I hvilke eventyr finner du dette som motiv? Hva skjer stort sett i eventyrene når du åpner en dør du ikke skal åpne? Hvordan tror dere det går med Balder i denne fortellingen? Læreren kan godt avsløre at det går bra til slutt, men først etter at klassen har fått spekulere vilt.
- Les opp de ulike alternative grunnene til at den stjalne kunsten er i huset til Aleksanders familie. Læreren kan fortelle at det dukker opp en alternativ fortelling også i boka: Aleksanders familie var medlemmer av Nasjonal Samling og fikk maleriene i gave av tyskerne, sannsynligvis som en gjentjeneste for alt de gjorde for okkupasjonsmakten. Det er uklart i boka om denne andre fortellingen bare er rykter. Hva kan være grunnen til at Aleksander lyver? Hva kan være grunnen til at det går rykter? Nå har dere antagelig en mengde mulige sannheter. Stem gjerne over hvilken fortelling dere mener er mest sannsynlig. Begrunn i fellesskap hvorfor vinnerfortellingen er den mest sannsynlige. Reflekter over hva som gjør en fortelling sannsynlig og hvor ofte sannheten slett ikke oppfyller disse kravene.
- Hvor mange av dere har en egen familiefortelling fra andre verdenskrig? Fortell. Var det noen av fortellingene som inneholdt hemmeligheter eller skam? Hva er grunnen til at vi fortsatt husker fortellinger fra andre verdenskrig?

Individuelt:

- Skriv en novelle med utgangspunkt i din egen familiefortelling fra andre verdenskrig. Om din familie ikke har en slik fortelling, kan du bruke en av de som har blitt fortalt i klassen.
- Skriv en fagartikkel om nazistene og deres kunsttyverier. Her er noen kilder:

https://no.wikipedia.org/wiki/Nazistenes_kunsttyverier

<https://www.nrk.no/kultur/nazi-plyndret-kunst-legges-pa-nett-1.7342564>

<https://www.archives.gov/publications/prologue/2002/summer/nazi-looted-art-1>

<https://www.bbc.com/culture/article/20211123-the-masterpieces-stolen-by-the-nazis>

- Skriv et essay om kommunikasjon mellom venner. Hvorfor kan det være vanskelig og skummelt å snakke om eget liv og egne følelser? Hvilke masker tar vi på oss for hverandre? Hvordan kan vi komme nærmere vennene våre? Hva er grunnen til at vi ikke alltid våger selv om vi vil?

Videre

- Les første kapittel i romanen *Andres selskap*. Skriv ned alle de spørsmålene denne åpningen skaper. Les hele romanen og noter deg hvilket sidetall som svarer på hvert spørsmål. Diskuter etterpå hvordan forfatteren har komponert teksten og om han lykkes i å holde på spenningen.

- *Andres selskap* er på mange måter et portrett av norsk overklasse. Sammenlign romanen med første episode av *Exit* og diskuter likheter og forskjeller.

Kompetansemål i norsk

VG1:

- lese, analysere og tolke nyere skjønnlitteratur på bokmål og nynorsk og i oversettelse fra samiske og andre språk
- lytte til andre, bygge opp saklig argumentasjon og bruke retoriske appellformer i diskusjoner
- bruke ulike kilder på en kritisk, selvstendig og etterrettelig måte
- greie ut om og drøfte norskfaglige eller tverrfaglige temaer muntlig
- skrive fagartikler som greier ut om og drøfter norskfaglige eller tverrfaglige temaer
- kombinere virkemidler og uttrykksformer kreativt i egen tekstskaping

VG2:

- skrive fagartikler som gjør rede for og drøfter tekster i kontekst
- bruke tilbakemeldinger og kunnskap om språk, tekst og sjanger til å utvikle egne tekster
- bruke fagkunnskap og retoriske ferdigheter i norskfaglige diskusjoner og presentasjoner

VG3:

- analysere og tolke romaner, noveller, drama, lyrikk og sakprosa på bokmål og nynorsk fra 1850 til i dag og reflektere over tekstene i lys av den kulturhistoriske konteksten og egen samtid
- skrive essay som utforsker og reflekterer over innhold i tekster
- skrive litterære tolkninger og sammenligninger
- analysere uttrykksformer i sammensatte tekster i ulike medier og vurdere samspillet mellom dem
- bruke fagkunnskap og presist fagspråk i utforskende samtaler, diskusjoner og muntlige presentasjoner om norskfaglige emner
- orientere seg i faglitteratur, vurdere kilder kritisk og skrive fagartikler som greier ut om og drøfter norskfaglige emner

Kompetansemål i historie

VG2:

- reflektere over hvordan fortiden former oss som mennesker
- utforske fortiden ved å stille spørsmål og innhente, tolke og bruke ulikt historisk materiale for å finne svar
- utforske hvordan kommunikasjon og kulturmøter har hatt betydning for mennesker i Norge og verden
- vurdere endringer i fordeling og legitimering av makt fra middelalderen til og med tidlig nytid

VG3:

- reflektere over hvordan fortiden brukes av ulike aktører og drøfte hensikten med denne historiebruken
- utforske fortiden ved å formulere problemstillinger, finne, vurdere og bruke ulikt materiale og presentere egne slutninger
- sammenligne ulike framstillinger av en hendelse og reflektere over at historiske framstillinger preges av opphavspersonens ståsted og kontekst
- drøfte bakgrunnen for verdenskrigene og et utvalg andre sentrale kriger eller konflikter, og reflektere over om fredsslutninger har bidratt til å skape fred og forsoning
- utforske menneskers handlingsrom og valgmuligheter i konfliktsituasjoner og vurdere konsekvenser av valgene de har tatt